

JAARVERSLAG

OVER DE VERRICHTINGEN

VAN HET

Centraal Archief en Inlichtingenbureau

Inzake Maatschappelijk Hulpbetoon

voor Nederland

(CENTRAAL ARCHIEF BUREAU)

over 1925

(VAN DEN DATUM DER OPRICHTING)

en 1926

VONDELSTRAAT 58, AMSTERDAM
TELEFOON 24925

Bestuur:

Mr. J. EVERTS, Secretaris Armenraad Amsterdam (Voorzitter).

G. VAN ROEKEL, Secretaris Armenraad Arnhem.

Dr. J. H. ADRIANI, Secretaris Armenraad, Utrecht.

Commissie van Advies:

Prof. Mr. P. A. DIEPENHORST, Amsterdam.

Mr. G. C. J. D. KROPMAN, Voorzitter van het Plaatselijk Comité voor Katholieke Sociale Actie, Amsterdam.

Mr. M. D. K. S. VAN LIER, Substituut Officier van Justitie, Amsterdam.

J. W. LUCAS, Accountant, Amsterdam.

Mr. M. J. A. MOLTZER, Directeur van de school voor Maatschappelijk Werk, Oud-Directeur van het Bureau voor Sociale Adviezen, Amsterdam.

Finantieele Commissie:

Dr. J. P. FOCKEMA ANDREAE, Burgemeester van Utrecht.

J. R. SNOECK HENKEMANS, Voorzitter der Algemeene Armencommissie.

H. H. A. S. VRANCKEN, Wethouder der Gemeente Nijmegen en Secretaris van den Armenraad aldaar.

Circulaire van den Minister van Binnenlandsche Zaken en
Landbouw aan de Gemeentebesturen in Nederland d.d. 21
Oct. 1925.

Het heeft mijne aandacht getrokken, dat in den lande op steeds ruimer schaal een beroep wordt gedaan op den liefdadigheidszin van het publiek, door middel van collectes, inschrijvingen, verkoop van steunbonnetjes enz. enz. Veelal gaan deze uit van volkomen betrouwbare instellingen; evenwel komt het ook voor, dat de bedoelde inzamelingen e.d. uitgaan van instellingen, die in het geheel geen steun verdienen, of van zeer kleine instellingen, wier beroep op den algemeenen liefdadigheidszin niet gemotiveerd is. Zelfs is het voorgekomen, dat slechts in naam een instelling bestond en in werkelijkheid alleen particuliere belangen werden gediend. Voorts is gebleken van misbruiken o.a. in dien zin, dat de giften, die liefdadige personen ter beschikking stellen, dikwijls slechts voor een klein deel ten goede komen aan het beoogde doel.

Dit onderwerp heeft meermalen een punt van bespreking uitgemaakt, o.a. bij de Armenraden, welke besprekingen ten slotte aanleiding hebben gegeven tot de benoeming van een commissie door de vereeniging van Secretarissen van Armenraden, die dit vraagstuk in studie heeft genomen. Het uitgebrachte rapport dezer commissie heeft geleid tot de stichting van een centraal lichaam onder den naam „Centraal Archief en Inlichtingenbureau inzake Maatschappelijk Hulpbetoon voor Nederland”.

Op het bureau der stichting zullen door geregelde samenwerking van armenraden, gemeentebesturen en andere betrokken lichamen en autoriteiten, eenerzijds gegevens omtrent instellingen, in het bijzonder voor zoover betreft de inzamelingen e.d. worden verzameld, terwijl anderzijds o.a. aan de gemeentebesturen snel de noodige inlichtingen zullen kunnen worden gegeven.

Ik acht het van belang, Uwe aandacht te vestigen op deze stichting, die naar mijn oordeel kan bijdragen tot wegneming van bovenaangeduid kwaad. Het komt mij voor, dat het bestaan van dit Centraal Archief en de gelegenheid daarvan inlichtingen te verkrijgen voor de gemeentebesturen van

practische waarde kan zijn. Hoewel uit den aard der zaak verschillende gemeenten zelf alleszins goed geoutilleerde onderzoekorganen hebben, zoo staat toch vast, dat de werkzaamheid dezer organen zich beperkt tot het gebied der gemeenten en dat het nagenoeg ondoenlijk is voor deze locale organen om op de hoogte te zijn van de gestie der instellingen buiten hun gemeenten, terwijl toch juist de misbruiken die zich op dit gebied voordoen, slechts kunnen worden geconstateerd door een lichaam, dat de geheele gestie der inzameelaars overziet.

Ik heb gemeend goed te doen het bovenstaande te Uwer kennis te brengen. Wellicht verdient het aanbeveling dat Uw gemeente zich bij het Centraal Archief en Inlichtingenbureau, Vondelstraat 58, Amsterdam, zoude aansluiten.

VERSLAG.

Voorgeschiedenis en Grondslagen.

In de Vereeniging van Secretarissen van Armenraden werd reeds langen tijd de dringende wenschelijkheid besproken van de stichting van een centraal punt, van waaruit de openbare geldinzamelingen in den lande voor philanthropische of zoogen. philanthropische doeleinden in het oog gehouden zouden kunnen worden en Gemeentebesturen, Armenraden en andere autoriteiten inlichtingen zouden kunnen verkrijgen over de instellingen en personen van wie deze uitgaan.

Verschillende Armenraden waren n.l. op grond van hun ervaringen tot de overtuiging gekomen dat er op dit terrein vele en veeltijds grove misbruiken voorkwamen. In de eerste plaats werd (en wordt nog) vele malen een beroep gedaan op de openbare liefdadigheid door zoogenaamde instellingen van Maatschappelijk Hulpbetoon, welke betrouwbaarheid zeer twijfelachtig was, afgezien nog van de, helaas talrijke gevallen waarin personen, niet zelden onder het mom eener liefdadige onderneming en met gebruikmaking van welklinkende namen ten eigen bate geldinzamelingen organiseerden en dit soms reeds lange jaren achtereen. Naast deze helaas vele gevallen van meer of minder opzettelijk bedrog, kenden alle Armenraden echter vele en velerlei misbruiken. Te noemen zijn de gevallen:

1. dat inzamelingen e.d. worden georganiseerd voor particuliere, winstbeoogende ondernemingen, terwijl de indruk wordt gewekt, dat men met een philanthropische instelling te doen heeft.
2. dat inzamelingen in heel het land worden gehouden door instellingen van zeer beperkte beteekenis of ten bate van een doel dat niet in voldoende mate een openbaar beroep op de algemeene liefdadigheid in heel den lande billijkt.

3. dat door niet-steunwaardige instellingen wordt ge-collecteerd, zoodat ernstig gevaar bestaat, dat de voor eenig doel ingezamelde gelden, niet zullen strekken tot leniging van den nood waarvoor wordt ingezameld.
4. dat bij inzamelingen — ook van overigens bona fide instellingen — een onevenredig hoog percentage der ingezamelde gelden niet ten goede komt aan het doel (bekend zijn gevallen van 50, 60, ja zelfs van 88 %).
5. dat gebruik wordt gemaakt (soms zelfs bewust) van onbetrouwbare collectanten en andere krachten, waarbij misbruiken en ongeoorloofde praktijken van allerlei aard aan de orde van den dag zijn, en niet zelden tevens belangrijke bedragen aan den strijkstok blijven hangen.

Voor al den grooten Europeeschen oorlog, toen veel meer personen afhankelijk werden van de gemeenschap en tevens het publiek goedgeefsich was nam het aantal collecteerende instellingen en personen zeer toe.

Een der groote gevaren hiervan en speciaal van de aange-toonde misbruiken was en is, dat instellingen die werkelijk steun verdienen en aan wie het publiek zijn steun met recht zou kunnen geven, erdoor worden belemmerd in hun pogingen om zich geldmiddelen te verschaffen. Meermalen bleek, dat personen, fondsen zoowel als autoriteiten, moede geworden door de talloze inzamelingen, bazars, steunlijsten, inzamelingen per circulaire en per advertentie en niet meer kunnende onderscheiden, huijverig werden hun steun te geven en dat de goeden aldus leden met de slechten.

Tegenover al deze kwalen bestaat maar één middel, publiciteit en zoo noodig inlichting van autoriteiten en publiek.

Bij de meest ernstige der gesignaleerde toestanden, gevallen van bedrog e.d., mag men zonder meer de noodzakelijkheid erkennen dat autoriteiten zoowel als publiek worden ingelicht en gewaarschuwd. Bij andere (— en ook bij inzameling door geheel steunwaardige instellingen —) moet tenminste de mogelijkheid bestaan om autoriteiten en het publiek de noodige gegevens te verstrekken, opdat zij vrijelijk en met kennis van zaken kunnen beslissen of zij al dan niet termen vinden de inzamelingen te bevorderen, c.q. aan de geldvragers hun gave te schenken.

Aan dezen eisch te voldoen, was tot dusver echter uitermate bezwaarlijk, zoo niet onmogelijk.

Niet ieder gemeentebestuur heeft de beschikking over voldoende geschoold personeel om in ieder speciaal geval naar de betrouwbaarheid en steunwaardigheid der instellingen en personen een volledig onderzoek in te stellen, en daarvan zich op de hoogte te houden.

Vooraf in de kleinere gemeenten ontbraken daarvoor bij het gemeentebestuur en de politieautoriteiten en anderen de gegevens. Vast staat, dat op het platteland en in de kleine gemeenten schromelijk misbruik werd gemaakt van de onbekendheid der gemeente- en andere autoriteiten en van het publiek met de hoedanigheid der steunvragers.

Het spreekt van zelf, dat de grootere en grootste gemeenten en bijzonderlijk die, in wier ressort een Armenraad is gevestigd, zeer veel beter geoutilleerd zijn. Toch staat vast, dat ook hier veel misbruiken voorkomen, wellicht — ondanks de betere outillage — nog méér dan elders, wijl misbruiken hier zooveel langer verborgen kunnen blijven en zooveel moeilijker te achterhalen zijn. De plaatselijke autoriteiten en zelfs de Armenraden, zijn trouwens in hooge mate gehandicapt, doordat zij uit den aard der zaak het werk der collecteerende, bloempjesverkoopende, bazars-houdende, met portefeuilles of lijsten of bonnetjes werkende instellingen en personen slechts kunnen beoordeelen voor wat hun eigen ressort betreft. Zelden is een Armenraad of ander plaatselijk orgaan in de gelegenheid het werk der instellingen en personen in zijn geheel te overzien, indien hun optreden zich uitstrekt over meerdere gemeenten, provinciën of zelfs het geheele land. De omstandigheid dat er slechts 29 Armenraden in den lande zijn, wier ressort zich in den regel beperkt tot ééne gemeente, maakte het verkrijgen van een volledige en juiste kijk op de kwaliteit en gestie der landelijke instellingen nog moeilijker.

Aan de gevoelde bezwaren werd tot dusver zooveel mogelijk tegemoet gekomen, doordat de verschillende Armenraden elkaar, desgevraagd, gaarne inlichtten omtrent hunne ervaringen speciaal met on- en minder betrouwbare instellingen in den lande. Hiervan was echter een enorme hoeveelheid correspondentie en dubbel werk een gevolg, terwijl toch bij voortduring bleek, dat zonder nadere organisatie een bevredigende oplossing niet kon worden verkregen. Toen na den oorlog nu de bona fide instellingen de grootste moeite hadden om de voor haar arbeid benodigde gelden te verkrijgen, was het dringender dan ooit noodig eindelijk maatregelen te treffen om misbruiken te keeren en de openbare geldinzamelingen in betere banen te leiden.

Uit de Vereeniging van Secretarissen van Armenraden werd in verband hiermede in 1924 een Commissie benoemd, die tot taak kreeg na te gaan welke maatregelen genomen zouden kunnen worden.

Op grond van het uitvoerig rapport door deze Commissie uitgebracht in het voorjaar 1925, kwam de Vereeniging van Secretarissen van Armenraden in hare algemeene vergadering tot de eenstemmige conclusie, dat een goede oplossing slechts gevonden zou kunnen worden door nauwe samenwerking van de betrokken Armenraden, Gemeentebesturen en andere autoriteiten.

Deze samenwerking zou, naar het oordeel der Commissie, behooren te bestaan in het scheppen van een centraal punt, dat tegelijk als Centraal Archief zou moeten functioneeren — ter registratie van de thans bij Armenraden, Gemeentebesturen enz. verspreide gegevens — en dat anderzijds het centraal punt zou kunnen vormen, alwaar Armenraden en Gemeentebesturen en autoriteiten de noodige inlichtingen en adressen zouden kunnen verkrijgen.

Overwogen werd of een dergelijk Centraal Archief en Inlichtingenbureau een officieel van Regeeringswege in te stellen instituut zou moeten zijn. Mede in overleg met het betreffende Departement, kwam de Vereeniging echter tot de conclusie, dat dit niet gewenscht ware, omdat het voor de Regeering zeer bezwaarlijk zoude zijn verantwoordelijkheid te dragen voor de door het officieele orgaan uit te brengen adviezen. Een onafhankelijk officieus lichaam scheen hier om deze en tal van andere redenen de voorkeur te verdienen. Een dergelijk officieus orgaan zou uit den aard der zaak niet kunnen bestaan zonder samenwerking en zoo mogelijk ook organisatorisch contact met de daarvoor in aanmerking komende Rijks-organen, doch niettemin een zelfstandig lichaam moeten blijven.

Toen, op grond van dezen gedachtengang, eenmaal vast stond dat de in het leven te roepen „Centrale” zou moeten worden tot stand gebracht door vrijwillige samenwerking der betrokken organen, werd contact gezocht met een geheel andere categorie belanghebbenden, door welke evenzeer groote behoefte werd gevoeld aan objectieve voorlichting omtrent steun-vragende instellingen. Bedoeld wordt de categorie der z.g. „Steunfondsen”, waarvan er enkele in ons land bestaan, Fondsen — Stichtingen in den regel — welke zich ten doel stellen aan Instellingen van Weldadigheid en algemeen nut, zoo noodig geldelijken steun te verschaffen voor de uitoefening

van hun arbeid en die uit den aard der zaak telkens van allerlei zijden om steun worden aangezocht.

Met enkele van deze grootste „Steunfondsen” werd door de Vereeniging van Secretarissen van Armenraden overleg gepleegd over de oprichting van het „Centraal Archief en Inlichtingen-Bureau inzake Maatschappelijk Hulpbetoon in Nederland”, op de grondslagen hiervoren uiteengezet. De bedoelde Steunfondsen waren: de „Fundatie van den Santheuvel Sobbe”, het „M. C. de Haan-Fonds” en de Stichting „Hulp na Onderzoek”. (Het Pape-fonds, dat aanvankelijk aan de besprekingen deel nam, trok zich later terug).

Het eindresultaat van de overleggingen, zoowel in de Algemeene Vergadering der Vereeniging van Secretarissen van Armenraden als met de genoemde Steunfondsen was, dat besloten werd tot oprichting van een centraal punt, in den vorm eener Stichting onder den reeds genoemden naam, welke Stichting op 25 Mei 1925 tot stand kwam.

Doel en taak der stichting.

De Stichting is gevestigd te Amsterdam. Volgens den stichtingsbrief is het doel:

Het tegengaan van misbruiken bij geldinzamelingen, steunaanvragen en dergelijke, uitgaande van onbetrouwbare of niet steunwaardige personen of instellingen en het bevorderen van den arbeid van bona fide instellingen, zulks in het bijzonder door het verschaffen van betrouwbare gegevens omtrent de steunaanvragers.

De Stichting heeft daartoe in het leven geroepen een bureau, welker werkzaamheden bestaan uit:

- a. het aanleggen van een register (Centrale Legger), waaruit blijkt, of, en zoo ja, bij welke Armenraden en andere instellingen of personen, gegevens aanwezig zijn omtrent: collectanten, vereenigingen, stichtingen, instellingen van weldadigheid en dergelijke, welke door het houden van collecten en inzamelingen, inschrijving of op andere wijze een beroep doen op den liefdadigheidszin van het publiek of zich met steunaanvragen wenden tot de in ons land bestaande steunfondsen en andere lichamen;
- b. het instellen van een onderzoek naar de betrouwbaarheid en steunwaardigheid der sub a bedoelde collectan-

- ten, instellingen, stichtingen, vereenigingen en dergelijken, voor zoover deze gegevens niet uit bestaande archieven zijn te verkrijgen;
- c. het verstrekken van inlichtingen aan aangeslotenen en eventueel aan anderen;
  - d. het in ontvangst nemen van inlichtingen en waarschuwingen van Armenraden, Gemeentebesturen en anderen omtrent de gestie van collecteerende instellingen;
  - e. het distribueeren van de sub a. bedoelde inlichtingen en eventuele waarschuwingen onder de aangeslotenen en eventueel ook aan anderen;
  - f. verdere werkzaamheden, welke in het belang van het maatschappelijk hulpbetoon volgens besluit van het Bestuur kunnen worden ondernomen.

Samenstelling Bestuursorganen.

Het Bestuur der Stichting wordt volgens den stichtingsbrief aanvankelijk gevormd door het Bestuur der Vereeniging van Secretarissen van Armenraden, de heeren Mr. J. Everts, G. van Roekel, Dr. J. H. Adriani, resp. Secretaris van den Armenraad Amsterdam, Arnhem, Utrecht. De Heer Mr. J. Everts, voorzitter, werd belast met de leiding van het bureau der Stichting.

Kort na de stichting van het Centraal Archief is overeenkomstig den stichtingsbrief door de deelnemers een *Commissie van Toezicht op het financieel beheer benoemd*.

Artikel 8 van dezen stichtingsbrief bepaalt, dat tot leden dezer Commissie, zoo mogelijk, zullen worden benoemd de Voorzitter der Algemeene Armencommissie, de Secretaris van een der Armenraden en een vertegenwoordiger van de aangeslotenen.

Dien overeenkomstig werd een uitnoodiging om als lid der Commissie zitting te willen nemen gericht tot de heeren J. R. Snoeck Henkemans, Voorzitter der Algemeene Armencommissie te Den Haag, Dr. J. P. Fockema Andreae, Burgemeester der gemeente Utrecht, H. H. A. S. Vrancken, Secretaris van den Armenraad te Nijmegen.

Het Centraal Archief heeft het bijzonder gewaardeerd dat ook de Voorzitter der Algemeene Armencommissie aan dit

verzoek heeft voldaan. Het ziet in de aanvaarding dezer functie zijnerzijds eene zeer verheugende aanwijzing, dat de Algemeene Armencommissie de jonge instelling hare geheel onmisbare sympathie niet heeft willen onthouden.

Commissie van Advies.

Het Bestuur is zich van den aanvang af bewust geweest van de groote verantwoordelijkheid die het draagt voor de juistheid of onjuistheid der door het Centraal Archief aan aangesloten Gemeentebesturen, Armenraden enz. verstrekte inlichtingen. Van de objectiviteit der inlichtingen of adviezen, zoo deze worden gevraagd, kan inderdaad zeer veel afhangen — zoowel zakelijk, in dien zin, dat instellingen er door kunnen worden belemmerd of er door kunnen worden bevorderd in haren arbeid; als persoonlijk, waar het geldt beoordeeling van personen en hun betrouwbaarheid als collectanten etc.

Het Bestuur heeft dan ook aanstonds getracht een waarborg te scheppen waardoor het publiek zooveel mogelijk zekerheid zoude hebben dat geen ongunstige adviezen zullen worden uitgebracht zonder de grootst mogelijke zekerheid omtrent de juistheid van deze. Met het oog hierop werd besloten tot het instellen van een Commissie van Advies welke zou moeten bestaan uit mannen of vrouwen van verschillende gezindte, richting en deskundigheid op verschillend gebied, die kennis zouden moeten nemen van alle stukken telkens wanneer een ongunstig advies zou worden uitgebracht.

Het „Archief” was zoo gelukkig de navolgende personen bereid te vinden in deze Commissie zitting te nemen:

Prof. Mr. P. A. Diepenhorst, Amsterdam.

Mr. G. C. J. D. Kropman, Voorzitter van het Plaatselijk Comité voor Katholieke Sociale Actie, Amsterdam.

Mr. M. D. K. S. van Lier, Substituut Officier van Justitie, Amsterdam.

J. W. Lucas, Accountant, Amsterdam.

Mr. M. J. A. Moltzer, Directeur van de school voor Maatschappelijk Werk, Oud-Directeur van het Bureau voor Sociale Adviezen, Amsterdam.

Omtrent de werkwijze van de Commissie valt in dit verslag nog niet veel te zeggen. Slechts kan worden opgemerkt, dat het niet wel doenlijk is gebleken de bemoeiingen der Commissie te beperken tot de „ongunstige adviezen”. Er zijn zooveel grensgevallen en andere gevallen die niet vallen onder de genoemde inschrijving en toch van de grootste beteekenis zijn voor de betrokken instellingen en personen, dat een herziening van de werkwijze (die zal neerkomen op

een uitbreiding van de werkzaamheden der Commissie) wel onvermijdelijk zal zijn.

Deelneming aan de Stichting. Steun van Rijk en Provincie.

De inkomsten der Stichting bestaan volgens den Stichtingsbrief uit:

- a. Abonnementsgelden van de deelnemers, aangesloten Gemeenten en Armenraden die geregeld inlichtingen van het Bureau wenschen te ontvangen.
- b. Subsidies zoo mogelijk ook van Rijk en Provincie.

Wat a betreft, wij zullen hierna nog een overzicht geven van het aantal aangeslotenen en van de inkomsten, welke het „Archief” uit hunne contributies ontvangt.

Wat de subsidies van Rijk en Provincies betreft, de hierover in den Stichtingsbrief voorkomende aangehaalde zinsnede vereischt eenige toelichting.

De oprichters hebben bij den opzet der organisatie gemeend op steun zoowel van het Rijk als van de Provincies te mogen rekenen. Het „Archief” toch dient rechtstreeks en uitsluitend een **algemeen belang** en voorziet in een leemte welke direct voortvloeit uit de historische staatsrechtelijke traditie, waarop ons geheele maatschappelijk hulpbetoon is gebouwd, de traditie n.l. dat inzake armenzorg en maatschappelijk hulpbetoon alle bemoeienis zooveel mogelijk blijft overgelaten aan de gemeentebesturen en plaatselijke organen elk voor zich. Uit deze traditie, die tegelijk beginsel is geworden, is ten deele de bloei van ons maatschappelijk hulpbetoon verklaarbaar, doch zij bracht tevens als gevolg mede dat de bemoeienis van het centraal gezag met het maatschappelijk hulpbetoon zich tot een minimum beperkte. Het „Centraal Archief” sluit zich, in zijn opzet, bij deze traditie aan. Het voorziet in een zeer ernstige leemte, welke direct gevolg is van de ontstentenis in ons land van een centraal orgaan, van een Rijks-Armenraad, — of welk ander instituut, met gezag bekleed, men zich ook zoude willen denken — dat als centraal punt zoude kunnen optreden.

Indien een dergelijk Rijksorgaan niet past in ons nationaal systeem, dan kan echter, naar het oordeel van de oprichters, de Rijksregeering niet anders dan met instemming zien, dat op niet-officieele, niet-ambtelijke wijze in de pijnlijk gevoelde leemte wordt voorzien. Op steun van de Rijksregeering, is derhalve in den opzet zelve gerekend.

De Regeering heeft aan het „Centraal Archief” dezen

steun ook zeker niet onthouden. Integendeel heeft Zijne Excellentie de Minister van Binnenlandsche Zaken, zooals ook uit het nog volgende nader zal blijken, ons krachtigen moreelen steun verleend.

Finantieele steun moest echter tot ons groot leedwezen tot dusverre uitblijven.

Bij schrijven d.d. 2 Juli 1925 wendde het Bestuur zich tot Zijne Excellentie den Minister van Binnenlandsche Zaken met het verzoek aan de Stichting voor het jaar 1926 een subsidie toe te willen kennen.

Bij schrijven dd. 27 Juli 1925 berichtte Zijne Excellentie dat hij tot zijn leedwezen, op grond van den toestand van 's Lands financiën, dit verzoek niet kon inwilligen. Zijne Excellentie deelde tevens mede, dat de Regeering de tot standkoming der Stichting zeer toejuichte. Ook een later verzoek om subsidie voor 1926 en 1927 kon helaas nog niet worden ingewilligd. Wij hebben ons hierbij wel moeten neerleggen. Zeker bestonden tegen finantieelen steun op de genoemde tijdstippen bezwaren die wij eerbiedigen, maar toch: **zonder finantieelen steun van overheidswege is deze arbeid a priori tot mislukking gedoemd.** Dit is geen arbeid waarvoor van philantropen geldelijke bijdragen mogen worden verwacht. Het „Centraal Archief” heeft den allereersten, zeer moeilijken tijd kunnen doorkomen, door den tijdelijken steun van de „Oprichters”, die bij de oprichting gezamenlijk f 3000 voor oprichtingskosten hebben beschikbaar gesteld, terwijl de Nederlandsche Vereeniging voor Armeazorg en Weldadigheid tot nu toe jaarlijks met f 250.— subsidieerde. Te dezer plaatse moet echter met nadruk worden uitgesproken dat het „Centraal Archief” zijn belangrijke en gewichtige taak in het algemeen belang niet lang meer zal kunnen voortzetten indien geen subsidie van Rijkswegen wordt verkregen. Het is niet wel mogelijk de tegenwoordige methode van werken die zeer groote offers eischt van den persoonlijken tijd van de Bestuursleden, voort te zetten, zonder de degelijkheid van den arbeid en daarmee het gezag van het instituut te schaden.

Mocht alzoo, gelijk gezegd, finantieele steun nog niet worden verkregen, moreelen steun hebben wij in hooge mate ondervonden.

In de eerste plaats mogen wij hierbij wijzen op de circulaire door Zijne Excellentie den 21sten October 1925 verzonden aan alle Gemeentebesturen in den lande, teneinde hen op het groote nut van het „Centraal Archief” te wijzen en hen op te wekken tot aansluiting. (Volledigheidshalve voegen wij de circulaire aan dit verslag toe. Zie bld. 3 en 4.)

Deze hulp was voor het Archief van zeer groote waarde en wij wenschen ook hier nog eens onzen bijzonderen dank uit te spreken voor de medewerking ten deze door de Regeering verleend.

Bij de actie door het „Centraal Archief” gevoerd voor het verkrijgen van aangeslotenen hebben wij tevens zeer waardevollen steun gehad van de Commissarissen der Koningin in de verschillende provincies.

Dank zij dezen steun en medewerking mochten wij ons korten tijd na de oprichting reeds verheugen in een vrij belangrijk aantal aangeslotenen.

Aangeslotenen:

Teneinde te voorkomen dat de kosten aan het abonnement verbonden eenig bezwaar zouden zijn voor de Gemeentebesturen om zich aan te sluiten, is de abonnementsprijs zeer laag gesteld, n.l.:

Voor Gemeentebesturen boven 200.000 inwoners f 150.— per jaar.

Voor Gemeentebesturen van 70.000 tot 200.000 inwoners f 50.— per jaar.

Voor Gemeentebesturen van 30.000 tot 70.000 inwoners f 25.— per jaar.

Voor Gemeentebesturen minder dan 30.000 inwoners f 10.— per jaar¹⁾

Op 31 December 1926 telde het „Centraal Archief” in totaal 137 aangeslotenen t.w. 20 Armenraden (In sommige gemeenten, waar een Armenraad is gevestigd, trad de Gemeente rechtstreeks als aangeslotenen toe), 115 Gemeentebesturen en 2 Hoofdcommissariaten van Politie.

Bureau en Personeel.

De Stichting heeft voor de vestiging van haar bureau tegen betaling van een geringe vergoeding de beschikking gekregen over een kantoorlokaal in het gebouw der Nederlandsche Vereeniging „Pro Senectute” Vondelstraat 58, Amsterdam, terwijl de Stichting tevens voor het houden harer vergaderingen het gebruik heeft van de vergaderzaal der genoemde Vereeniging, welke zich in hetzelfde perceel bevindt.

¹⁾ Eene verlaging van het tarief voor de kleinste gemeenten is in voorbereiding.

De eerste maanden na de oprichting werden de werkzaamheden van het Centraal Archief — door eigen, ten deele vrijwillig personeel — voor een deel uitgevoerd in het gebouw van den Armenraad Amsterdam. Het personeel belast met den arbeid van het Archief moest zich in de eerste plaats eenige algemeene kennis verwerven omtrent de bestaande instellingen van Maatschappelijk Hulpbetoon, haar methode van werken enz., enz.

Op het bureau van den Armenraad werd aan het personeel werkzaam voor het Centraal Archief de gelegenheid gegeven zich hiervan op de hoogte te stellen. Daarbij kwam, dat speciaal de Armenraad Amsterdam de beschikking had over talrijke gegevens over landelijke instellingen van Maatschappelijk Hulpbetoon en Vereenigingen elders gevestigd, doch die te Amsterdam collecteerden. Met het oog hierop was in den eersten tijd een zeer intensief samenwerken met den Amsterdamschen Armenraad gewenscht. Wij brengen bij dezen een woord van hartelijken dank aan het Dagelijksch Bestuur van den Armenraad voor de verleende medewerking. Van den aanvang af is het streven van het Bestuur geweest met zoo min mogelijk kosten het „Centraal Archief” te maken tot een goed functioneerend advies- en inlichtingen bureau. In het bijzonder wil het Bestuur vermijden dat een uitgebreid, ambtelijk apparaat voor zijn dienst noodig zou moeten worden. In verband hiermede is bij de organisatie der werkzaamheden er op gerekend, dat er een zeer geregelde samenwerking zou bestaan met de Aangeslotenen en de Armenraden in het bijzonder.

Zoals reeds in het hoofdstuk „Voorgeschiedenis en Grondslagen” blz. 5 is vermeld, worden de voor het „Archief” noodige gegevens zooveel mogelijk verkregen door tusschenkomst der Armenraden. Het instellen van persoonlijke onderzoeken ter plaatse rechtstreeks door het „Centraal Archief” wordt hierdoor belangrijk beperkt, terwijl, waar dit onvermijdelijk — en zulks was vele malen, o.a. daar waar geen Armenraad of ander bevoegd orgaan bestaat, het geval — niet te vergeefs een beroep werd gedaan op de persoonlijke bereidheid der bestuursleden en de secretarissen der Armenraden, ook waar het gold zaken vallende buiten hun ressort. Zoo doende kon de arbeid welke door het bureau van het Archief moest worden verricht, grootendeels beperkt blijven tot organisatorischen, administratieven en beradenden arbeid. Ook ten deze heeft het bestuur de grootst mogelijke zuinigheid betracht. Het heeft geprobeerd in hoofdzaak persoonlijk met de hulp van eenige vrijwillige krachten de werkzaamheden te

verrichten, waarin het Bestuur overigens slechts met de allergrootste moeite is geslaagd.

Het personeel bestond in het verslagjaar uit een ambtenares voor halve dagen en een minderjarige typiste.

De groote hoeveelheid werk die in de anderhalf jaar sinds de oprichting verricht is geworden (zie bladzijden 16 en 17) is wel een sprekend bewijs dat door allen met de grootste inspanning gewerkt is moeten worden, om zooveel en zoo belangrijk werk te kunnen doen.

Door het Archief wordt thans wel zeer dringend de behoefte gevoeld aan aanvulling van personeel. Wij hopen, dat een meerdere aansluiting van Gemeentebesturen en subsidies van het Rijk en Provincies een aan zeer bescheiden eischen voldoende outillage mogelijk zal maken.

Vergaderingen van het Bestuur en de Commissies.

Sedert de oprichting vergaderde het Bestuur 8 maal, bovendien met de mede-oprichters, de vertegenwoordigers der Steunfondsen en eenmaal gezamenlijk met de financiële Commissie.

Voor de in deze vergaderingen behandelde onderwerpen kunnen wij verwijzen naar al het in dit verslag vermelde.

Wat de vergadering met de Financiële Commissie betreft, deze kwam bijeen Maart 1926 in het Raadhuis te Utrecht. In deze vergadering, die ook bijgewoond werd door een vertegenwoordiger van het Departement van Binnenlandsche Zaken, gaf de voorzitter een overzicht van de tot dat tijdstip verrichtte werkzaamheden, werd rekening en verantwoording uitgebracht over 1925 en het Bestuur gedechargeerd.

Overzicht der werkzaamheden van het Bureau. Mededeelingen aangaande de onderzoeken en uitgebrachte adviezen en het register van inlichtingen.

A. Aanvragen en Rapporten.

In 1925 werden 40 aanvragen om inlichtingen en in 1926 niet minder dan 426 aanvragen om inlichtingen behandeld, in totaal dus 466 aanvragen.

Van deze aanvragen betroffen zeer enkele plaatsing op de lijst van Instellingen van Weldadigheid bedoeld bij artikel 3 der Armenwet (gemeenten alwaar geen Armenraad is gevestigd), het verkrijgen van subsidie e.d. Verreweg de meeste

aanvragen hielden verband met te houden openbare geldinzamelingen, zegeltjes en bonnenverkoop, bazars, loterijen enz.

Deze aanvragen golden in totaal 115 diverse instellingen, waaromtrent 466 rapporten werden uitgebracht.

Onderstaande staat geeft hieromtrent een nadere specificatie.

Instellingen.	Conclusie Onderzoek.	Uitgebrachte rapporten.
a. 41	niet als bona-fide instelling te beschouwen	83
b. 16	hoewel z.g. landelijk, arbeid van geringe beteekenis	34
c. 18	arbeid hoofdzakelijk van plaatselijke beteekenis	89
d. 8	organisatie en administratie onvoldoende geregeld	154
e. 32	arbeid steunwaardig en van algemeen belang voor het geheele land	106
<hr/>		
115		466

Van de bovengenoemde 466 rapporten werden:

153 verstrekt aan Armenraden;
141 aan Gemeentebesturen;
56 aan Politieautoriteiten;
16 aan anderen.

---

466 rapporten in totaal.

Als regel heeft het Archief zich in bovengenoemde gevallen beperkt tot het geven van een objectief feitelijk rapport, waardoor de Armenraden, Gemeentebesturen en anderen die de inlichtingen ontvingen, in staat gesteld werden op grond der ontvangen gegevens zelf hun standpunt te bepalen.

In de gevallen genoemd a en d heeft het Bestuur aan de rapporten veelal tevens een advies toegevoegd. In deze gevallen, vooral de gevallen onder d, heeft het Bestuur zooveel mogelijk getracht persoonlijk contact met de betreffende instellingen te verkrijgen, ten einde deze te wijzen op de bestaande bezwaren.

Waar onbetrouwbaarheid gebleken was of duidelijk vast-

stond dat de collecte een particuliere winstbeoogende onderneming betrof, heeft persoonlijk overleg niet altijd plaats gehad. Indien echter het bezwaar gelegen was in de organisatie, administratie of andere interne regeling, heeft het Bestuur steeds getracht voor deze belemmeringen met het Bestuur der betreffende instelling een regeling te treffen. Over het algemeen is hierbij door de instellingen volle medewerking verleend, zoodat in verscheidene gevallen een voor beide partijen bevredigende oplossing verkregen is kunnen worden.

Naast de bovenvermelde rapporten en adviezen werden eenige malen waarschuwingen gezonden aan de aangeslotenen omtrent instellingen en personen wier onbetrouwbaarheid of onvoldoende steunwaardigheid bij het Archief bekend was, wanneer bleek dat deze door het geheele land of gedeelten van het land collecten hielden.

Vanaf de oprichting tot 31 December 1926 werden over 10 verschillende instellingen en personen dergelijke waarschuwingen verzonden.

6	maal	aan	de	aangesloten	Armenraden;
5	"	"	"	alle	aangeslotenen;
2	"	"	"	de	aangeslotenen in de Gemeenten Overijsel en Gelderland;
2	"	"	"	de	aangeslotenen in de Gemeenten Noord- en Zuid-Holland;
1	"	"	"	de	Gemeenten in Friesland en Groningen.
- In verband hiermede werden 1106 rapporten verzonden.

B. *Instellingenregister.*

Het Centraal Archief beschikt over vrij volledige gegevens betreffende pl.m. 250 instellingen en wel van stichtingen, vereenigingen en anderen, welke door het houden van collecten en inzamelingen, inschrijvingen of op andere wijzen een beroep doen op den liefdadigheidszin van het publiek. Van de meeste dezer vereenigingen en instellingen zijn statuten en huishoudelijk reglement en het laatste jaarverslag aanwezig en rapporten waaruit het doel, de werkmethode en den omvang der instellingen blijkt.

Van groot belang voor de completeering dezer gegevens zijn geregelde inlichtingen en waarschuwingen der Armenraden omtrent de gestie van en ervaringen met collecteerende vereenigingen. Vooral ook door deze berichten wordt het Archief in staat gesteld den arbeid der collecteerende vereenigingen vrijwel in zijn geheel te overzien.

C. *Personenregister.*

Naast het instellingenregister is ook een personenregister aangelegd met namen en functies van collectanten, colporteurs en soortgelijke gesalarieerde personen bij den inzamelings-arbeid der instellingen betrokken.

De ervaringen met deze personen worden in dit register aangeteekend.

Het is in den korten tijd van het Centraal Archief reeds verscheidene malen gebleken dat de minder betrouwbare personen, ontslagen bij instelling A, na korten tijd weer werk vonden bij instelling B. Wanneer dit bij het Archief blijkt, wordt de instelling B, daarmee in kennis gesteld. Wij verwachten dat dit register ons op den duur in staat zal stellen de bona fide instellingen en vereenigingen in deze goede voorlichting te verstrekken, waardoor misbruik zal kunnen worden voorkomen.

D. *Correspondentie.*

Ontvangen brieven in 1925 320, verzonden brieven in 1925 267.

Ontvangen brieven in 1926 867, verzonden brieven in 1926 850.

Vervolgens werder in 1925 nog 237 cyclostyles en rapporten verzonden en in 1926 869 cyclostyles en rapporten.

Slotwoord.

Uit het voorafgaande blijkt, dat door het Centraal Archief reeds een zeer belangrijke arbeid is verricht kunnen worden. Toen in het verslag van de Commissie van rapporteurs zowel op het Hoofdstuk Justitie als Binnenlandsche Zaken de vraag werd gesteld of het niet op den weg der Regeering lag door wettelijke maatregelen of door een Rijksorgaan de misbruiken op het gebied van openbare inzamelingen te keeren, werd door Zijn Excellentie den Minister van Binnenlandsche Zaken in diens nota verwezen naar de oprichting van het Centraal Archief en de verwachting uitgesproken, dat door dit lichaam op voldoende wijze zou kunnen worden tegemoet gekomen aan de gevoelde behoefte.

Wij meenen dat de ervaring ten deze niet heeft teleurgesteld. Tevens echter constateeren wij, dat het beoogde doel nog lang niet is bereikt. In het bijzonder is het noodig dat alle Nederlandsche Gemeenten en niet slechts de 137 aan-

geslotenen profiteeren van de actie van het Centraal Archief en de door ons instituut verzamelde gegevens. Telkens blijkt dat instellingen of personen aan wie het inzamelen binnen de grenzen eener aangesloten gemeente is verboden, hun bedrijf zonder eenige belemmering voortzetten in de niet-aangesloten gemeenten. Ten krachtigste moet daarom er op worden aangedrongen dat alle gemeentebesturen zich het offer der toch zeer geringe contributie getroosten en daardoor de instandhouding van ons centraal instituut, waardoor zij zelf in hooge mate zullen zijn gebaat, mogelijk maken.

Aldus vastgesteld in de vergadering van het Bestuur d.d. 28 Febr. '27.

Het Bestuur,

J. EVERTS, Voorzitter.
J. H. ADRIANI.
G. VAN ROEKEL.

Behandeld in de jaarvergadering van Oprichters d.d.

28 Febr. '27.

In de Commissie van Advies d.d. 5 April '27.

In de Finantieele Commissie d.d. 11 Mei '27.